

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLAHİYAT
FAKÜLTESİ
DERGİSİ

ISSN: 1301-0522 | Cilt:64 • Sayı:2 • Yıl: 2023

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ
JOURNAL OF THE FACULTY OF DIVINITY OF ANKARA UNIVERSITY

Cilt/Volume: 64 Sayı/Issue: 2 (Kasım/November 2023)
(ISSN: 1301-0522 • e-ISSN: 1309-2057)

YAYINLAYAN KURUM VE SAHİBİ/PUBLISHING INSTITUTION AND OWNER

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi adına/on behalf of Ankara University Faculty of Divinity
İrfan Aycan (Dekan/Dean)

EDİTÖR/EDITOR IN CHIEF

Muzaffer Tan, Ankara Üniversitesi, Türkiye

EDİTÖRLER KURULU/EDITORIAL BOARD

Abdulahap Kösesoy, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Türkiye

Ahmet Erkan, Ankara Üniversitesi, Türkiye

Ali Avcu, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Türkiye

Ayman Shihadeh, Soas University of London, UK

Cemil Kutlutürk, Ankara Üniversitesi, Türkiye

Cihat Ekiz, Ankara Üniversitesi, Türkiye

Fatma Çapcıoğlu, Ankara Üniversitesi, Türkiye

Hadi Ensar Ceylan, Ankara Üniversitesi, Türkiye

İbrahim Fidan, Ankara Üniversitesi, Türkiye

Mahmut Ay, Ankara Üniversitesi, Türkiye

Mehmet Akif Koç, Ankara Üniversitesi, Türkiye

Metin Bozan, Dicle Üniversitesi, Türkiye

Mustafa Ülkü, Ankara Üniversitesi, Türkiye

Müberra Aygündüz, Ankara Üniversitesi, Türkiye

Nuran Üçok, Ankara Üniversitesi, Türkiye

Ömer Özsoy, Goethe-Universität Frankfurt, Germany

Suat Koca, Ankara Üniversitesi, Türkiye

Thomas Bauer, University of Münster, Germany

Tuba Nur Umut, Ankara Üniversitesi, Türkiye

Tuğba Özoğlu, Ankara Üniversitesi, Türkiye

Walid Saleh, University of Toronto, Canada

Yusuf Kabahasanoğlu, Ankara Üniversitesi, Türkiye

Zehra Erşahin, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Türkiye

DİL EDİTÖRLERİ/LANGUAGE EDITORS

İbrahim Fidan, Ankara Üniversitesi, Türkiye

Recep Gürkan Gökteş, Ankara Üniversitesi, Türkiye

DANIŐMA KURULU/ADVISORY BOARD

- Abdulkader Tayob**, University of Cape Town, South Africa
Abdulkadir Dündar, Yozgat Bozok Üniversitesi, Türkiye
Abdülmecit İslamođlu, Ankara Üniversitesi, Türkiye
Adem Arıkan, İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Ahmed Cahid Haksever, Ankara Üniversitesi, Türkiye
Ahmed El-Shamsy, The University of Chicago, US
Amidu Olekan Sanni, Fountain University, Nigeria
Ayşe Zıőan Furat, İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Baki Adam, Ankara Üniversitesi, Türkiye
Bilal Orfali, American University of Beirut, Lebanon
Bünyamin Erul, Ankara Üniversitesi, Türkiye
Celal Türer, Ankara Üniversitesi, Türkiye
Edward Ryan Moad, Qatar University, Qatar
Eyüp Öztürk, Trabzon Üniversitesi, Türkiye
Fadıl Ayđan, Siirt Üniversitesi, Türkiye
Fatih Koca, Ankara Üniversitesi, Türkiye
Georg Gasser, Universität Innsbruck, Austria
Hanifi Şahin, Atatürk Üniversitesi, Türkiye
Hayrettin Yücesoy, Washington University in St. Louis, US
Hikmet Yaman, Marmara Üniversitesi, Türkiye
Himmet Taşkömür, Harvard University, US
Hüseyin Yılmaz, George Mason University, US
İhsan Toker, Ankara Üniversitesi, Türkiye
İsmail Çalışkan, Ankara Üniversitesi, Türkiye
Judith Pfeiffer, Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universität Bonn, Germany
Kenan Özçelik, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Türkiye
Konrad Hirschler, Freie Universität Berlin, Germany
Lejla Demiri, Eberhard Karls Universität Tübingen, Germany
Mehmet Cüneyt Kaya, İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Mustafa Karagöz, Erciyes Üniversitesi, Türkiye
Orhan Şener Kolođlu, Bursa Uludađ Üniversitesi, Türkiye
Osman Aydınlı, Ankara Üniversitesi, Türkiye
Osman Güman, Sakarya Üniversitesi, Türkiye
Recep Kılıç, Ankara Üniversitesi, Türkiye
Reza Pourjavady, Otto-Friedrich-Universität Bamberg, Germany
Servet Bayındır, İstanbul Üniversitesi, Türkiye

DİZİNLENME BİLGİLERİ/INDEXED BY

- Index Islamicus** (1955'ten itibaren / since 1955)
DOAJ (2009'dan itibaren / since 2009)
ULAKBİM TR Dizin (2010'dan itibaren / since 2010)
Atla Religion Database (2016'dan itibaren / since 2016)
Index Copernicus (2018'den itibaren / since 2018)
SCOPUS (2019'dan itibaren / since 2019)
EBSCO CEEAS (2020'den itibaren / since 2020)

ONLINE YAYIN TARİHİ/ONLINE RELEASE DATE

30 Kasım / November 2023

İLETİŞİM ADRESİ/CORRESPONDENCE

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 06500 Beşevler - Ankara
Telefon: +90 312 212 68 00 dah./ext. 1242 Fax: +90 312 213 00 03
E-mail: iladergi@ankara.edu.tr URL: <https://dergipark.org.tr/auifd>

GENEL BİLGİLER/GENERAL INFORMATION

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi kör hakemlik sisteminin uygulandığı akademik bir dergidir. 1952 yılında yayın hayatına başlamış ve Türkiye’de ilahiyat alanında uzunca bir süre tek akademik dergi olarak faaliyet göstermiştir. İlk sayısından itibaren akademik vasfını hiçbir zaman kaybetmemiş, Türkiye’de ilahiyat alanında doğru bilginin ve akademik ilmi üslubun tesis edilmesinde öncü rol oynamıştır. *Dergi*, yetmiş yıl boyunca Türkiye’de ilahiyat sahasının alt disiplinlerinde faaliyet göstermiş çok sayıda akademisyen tarafından kaleme alınan geniş bir yazı arşivine sahiptir. *Dergi*, niteliği ilke edinmiş bir dergidir; halen bu ilke doğrultusunda yılda iki kez (Mayıs, Kasım) yayınlanmaktadır.

Journal of the Faculty of Divinity of Ankara University is a peer-reviewed open-access academic journal published continuously since 1952. It is the oldest continuously published academic journal in the fields of Islamic and religious studies (*ilahiyat*) in Turkey and one of the oldest in the entire Islamic world. Articles published in earlier decades were some of the first modern academic studies in various sub-disciplines of Islamic and religious studies in Turkey. *The Journal* played the most significant role in establishing an academic style in modern Turkish *ilahiyat* studies and it has been one of the leading and the most respected journals in its field since its establishment. *The Journal* is published twice a year (May, November).

AMAÇ/AIM

Derginin öncelikli amacı, ilahiyat ve sosyal bilimler alanında gerçekleştirilmiş nitelikli ve özgün çalışmaları akademik çevrelerin dikkatine sunmak, akademik bilginin üretilmesine ve yayılmasına olanak sağlamaktır. Bu kapsamda ilahiyat alanında oluşmuş bilgi birikiminin değerlendirilmesi, geliştirilmesi, yeni ve özgün fikirler üretilmesi amaçlanmaktadır.

The Journal is dedicated to bringing to the attention of the international scholarly community well-written original research articles by qualified specialists in Islamic and religious studies, thereby providing a forum to share and discuss new academic findings and supporting the development of new scholarly approaches and problematics.

KAPSAM/SCOPE

Dergi, belirlediği ve kendi platformunda ilan ettiği yayın ilkeleriyle uyumlu olduğu sürece akademik bilginin her türlü versiyonuna alan açmaktadır. Bu çerçevede araştırma makalesinin yanı sıra araştırma notu, söyleşi, kitap ve toplantı değerlendirmesi ve vefa notu gibi farklı yazı türleri de kabul edilmektedir. *Dergide*, Türkiye’deki İlahiyat Fakültelerinde bulunan bütün bilim alanlarıyla ilgili Türkçe, Arapça, Farsça, İngilizce, Almanca ve Fransızca dillerinde makaleler değerlendirmeye alınmaktadır.

The Journal publishes articles, research notes, book and conference reviews, interviews, and tributary notes related to any subdiscipline of Islamic and religious studies taught at the Faculty. These include historical studies and modern interpretations of Qur’anic studies, hadith, fiqh, kalam, Sufism, Islamic history, Islamic intellectual tradition as well as religious and philosophical studies. *The Journal* considers articles in Turkish, English, and Arabic, and occasionally publishes papers in Persian, German, and French.

TELİF/COPYRIGHT

Dergide yayımlanan makalelerin ilim ve dil yönünden sorumluluğu yazarlarına aittir. Fikirlerden editörler sorumlu tutulamazlar. Makalelerde belirtilen görüşler, zorunlu olarak *Derginin* görüşlerini yansıtmazlar. *Dergi*, kamuoyunda serbestçe araştırma yapmanın daha büyük bir küresel bilgi alışverişini desteklediği ilkesine dayanarak içeriğine doğrudan açık erişim sağlar. Bilimsel etik ve kurallara uygun olarak atuf yapılması şartıyla, dergide yayımlanan hakem değerlendirmesinden geçmiş bilimsel literatüre serbestçe erişilebilmesini ve her türlü yasal amaç için kullanılabilmesini kabul eder.

Opinions expressed in *the Journal* belong solely to the authors and do not necessarily represent those of *the Journal*. *The Journal* provides immediate open access to its content on the principle that making research freely available to the public supports a greater global exchange of knowledge. On condition that proper citation of references is provided in accordance with scientific ethics and rules, that the peer-reviewed and published scientific literature can be accessed and used for any legal purposes via internet without any financial, legal and technical obstacles.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ
JOURNAL OF THE FACULTY OF DIVINITY OF ANKARA UNIVERSITY

Cilt/Volume: 64 Sayı/Issue: 2 (Kasım/November 2023)

(ISSN: 1301-0522 • e-ISSN: 1309-2057)

İÇİNDEKİLER/CONTENTS

Araştırma Makaleleri/Research Articles

- Ebû Bekr el- Ceşşâş'ın el-Fuşûl fî'l-Uşûl Eserinin Kayıp Baş Kısmının İçeriğine Dair Bazı Tespit ve Değerlendirmeler
Some Findings and Evaluations on the Content of the Lost Opening Part of Abû Bakr al-Jassâs' Work al-Fuşûl fî al-Uşûl
KÂMİL ÇALIŞKAN 213-275
- Two Aspects of Faith and Its Relation to Human Free Will in Abû al-Mu'în al-Nasafî: A Philosophical Analysis
Ebû'l-Mu'în en-Neseî'î'de İmanın İki Yönü ve İnsanın Özgür İradesiyle İlişkisi: Felsefî Bir Analiz
MUHAMMET SAYGI 277-314
- İbn Hacer'in Lisânu'l-Mizân'daki Şî'î Kaynakları
Ibn Hajar al-'Asqalânî's Shî'î Sources in Lisân al-Mizân
MUSTAFA MACÎT KARAGÖZÖĞLU, MUHAMMED ENES TOPGÜL 315-357
- Bir 11./17. Yüzyıl Aliminin Ahir Zaman Beklentisi: Aḥmed b. Ḥayder el-Ḥarîrî (ö. 1078/1668) ve Mehdîlik Risalesi
The Apocalyptic Expectations of a 17th Century Scholar: Aḥmad b. Ḥaydar al-Ḥarîrî (d. 1078/1668) and His Treatise on the Advent of the Mahdî
EYÜP ÖZTÜRK, MEHMET KALAYCI 359-405
- İslam Hukukunda Kitâbet (Mükâtebe) Akdi ve Osmanlı Tatbikatı
Kitâbat (Mukâtaba) Contract in Islamic Law and Its Practice in the Ottoman Empire
FATMA KURU 407-440
- Babanzâde Aḥmed Na'im'in İslam Savunusunun Temel Argümanları
The Fundamental Arguments of Babanzâde Aḥmad Na'im's Defense of Islam
RABİYE ÇETİN, SEMRA CEYLAN 441-471
- Kant'ta Ruhun Basitliği Safsatası
The Paralogism of Simplicity of Soul in Kant
FATİH ÖZGÖKMAN 473-497
- Adam Ferguson'un Felsefesinde Din
Religion in Adam Ferguson's Philosophy
TUNCAY AKGÜN 499-522
- İda'nın Dinî Bağlılık Tercihinin Dindarlık Kuramları Açısından İncelenmesi
Examination of Ida's Choice of Religious Devotion in Terms of Religiosity Theories
FATMA KENEVİR 523-556
- Gençlerin Dini Referans Dünyası ve Dijital Medya
The Religious Reference Setting of Youth and Digital Media
SİBEL KANDEMİR, HİCRET K. TOPRAK 557-590

- Manevi Danışmanlık Üzerine Fenomenolojik Bir Analiz: Morristown Tıp Merkezi
Healthcare Chaplaincy (ABD) Örneği
*A Phenomenological Analysis of Spiritual Counseling: The Case of Morristown Medical
Center Healthcare Chaplaincy (USA)*
NİHAL İŞBİLEN 591-628
- Evrensel Değerler Bağlamında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri
Religious Culture and Moral Knowledge Courses in the Context of Universal Values
HÜSEYİN KASIM KOCA 629-657
- Allah Algısı Açısından 4. ve 5. Sınıf DKAB Ders Programı ve Kitaplarının İncelenmesi
*An Analysis of the 4th and 5th Grade RCMK Curriculum and Textbooks in Terms of the
Perception of God*
HÜMEYRA NAZLI TAN 659-697
- Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin 21. Yüzyıl Öğrenme Becerileri ile Okul İklimi
Düzeyleri
*21st-Century Learning Skills and School Climate Levels of Anatolian Imam Hatip High
School Students*
SÜMEYRA ARICAN, ŞEFİKA MUTLU 699-742
- Japon Zen Budizmi'nde Aydınlanma (Satori): Aşkın Bir Deneyimin Somut ve Dünyevi
Yansımaları
*Enlightenment (Satori) In Japanese Zen Buddhism: Tangible and Worldly
Repercussions of a Transcendent Experience*
MERVE SUSUZ AYGÜL 743-776

Eser Değerlendirmeleri/Book Reviews

- Mahmut Aydın. *Hristiyanlık: Tarih, İnanç ve Uygulama*. İstanbul: Ketebe, 2021, 436 s.
ISBN: 978-625-7587-45-7
MEHMET KATAR 777-787
- Keşşâf Literatürüne Ait İki Eser Değerlendirmesi: "Tefsir Geleneğinde el-Keşşâf Şerh ve Haşiyeleri
Üzerine Bir İnceleme" ve "El-Keşşâf Literatürü: Zemahşeri'nin Tefsir Klasığının Etki Tarihi"
HALİL ŞİMŞEK 789-797
- Christina Civantos. *The Afterlife of al-Andalus: Muslim Iberia in Contemporary Arab and Hispanic
Narratives*. New York: Sunny Press, 2017. 362 s.
ISBN: 978-1438466705
FATMA MERVE ÇINAR 799-806
- Hilmi Ziya Ülken. *Destanlar*. Fatma Artunkal (haz.). Ankara: DoğuBatı Yayınları, 2019. 404 s.
ISBN: 978-605-2133-89-7
NAZİRE ERBAY 807-818
- Ahmet Murat Özel. *Taşı Taşırmak: Bir Cami Risalesi*. 1. Baskı. İstanbul: Ketebe Yayınları, 2023.
100 s.
ISBN: 978-625-6999-50-3
ABDULLAH TAHA ORHAN 819-823
- Lesley Hazleton. *İlk Müslüman: Hz. Muhammed'in Hikayesi*. Çev. Erdal Bodur. 3. baskı. İstanbul:
Kitabix Yayınları, 2013. 381 s.
ISBN: 978-605-65410-2-5
CÜHEYMAN TAHA AYDIN 825-834
- Nimet Okan. *Canların Cinsiyeti: Alevilik ve Kadın*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2. Baskı, 2018.
ISBN: 978-975-05-2091-4
NESLİHAN AVCI 835-846

Douglas Walton & Alan Brinton (ed.) *Historical Foundations of Informal Logic*. New York: Routledge, 2016. x+180 s.
ISBN: 978-1-85972-588-7
GÖKBEN EFE 847-851

Proje Değerlendirmesi/Project Review

İltica Krizinden Katma Deęer Üretmek, ARÖMER Projelerinden Bir Örnek
İBRAHİM HELALŞAH 853-865

Vefa Notu/Trubutary Note

Prof. Dr. Mehmet Aydın Hocamın Ardından
MUSTAFA ERDEM 867-870

Genel Yayın İlkeleri/Author Guidelines

871-874